ప్రకరణ
త్రయమే
బాలబోధినీ నామకో గ్రంథః

వేదాంతగ్రంథమాల

శ్రీ శంకరో విజయతే.

అయమ్

బాలబోధినీ నామకో గ్రంథః

విద్వత్సోమయాజి మల్లాది రామకృష్ణ విరచితః

శ్రీకల్యాణానందభారతీకృతాహంకారధ్వంసినీనామక గ్రంథ
ఖండనరూపః.

భ్రమభంజన్యనూదితవిషయప్రమాణ ప్రదర్శనాత్మకశ్చ.

సత్పురుష సాహాయ్యేన
బెజవాడ వాణీముద్రాక్షరశాలాయాం
బి. కే. స్వామినా
లేఖకప్రమాదాదిదోషాభావపురస్సరం
సంస్కృత్య ముద్రితో విజయతేతరామ్.

౧౯౧౫ సం॥

శ్రీశంకరప్రసాదకార్యస్థానే లభ్యేత.

అస్యమూల్యం రూ ౦-3-౦.

శ్రీమహాగణపతయేనమః.

ఉపోద్ఘాతము

అజ్ఞానాంధస్య లోకస్య జ్ఞానదీపప్రదం గురుం । వందే శ్రీశంకరాచార్యం సన్మార్గప్రతిపత్తయే॥ ౧॥

సర్వతంత్రస్వతంత్రా యే గురవో బ్రహ్మవిత్తమాః । తాన్నౌమ్యానందగేశత్యాగేశ బాలకృష్ణాభిధాన్గురూన్॥ ౨॥

సుజనుల కొక విజ్ఞాపనము.

శ్రీశంకరస్వరూపులగు శ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యులవారనాది భవసాగరనిమగ్నులగుజనుల కాత్మతత్త్వజ్ఞానంబు విస్పష్టంబుగా నొసంగ దలంచి బ్రహ్మసూత్రంబులకుం గొన్ని యుపనిషత్తులకుం భగవద్గీతలు మొదలగు గొన్ని ప్రమాణగ్రంథములకును భాష్యంబుల రచించిరి. ఆ సంప్రదాయము ననుసరించి నేటివఱకు నాసేతుహిమాచల పర్యంతమద్వైతసిద్ధాంతము భరతఖండంబున సకలమతంబులకంటె వ్యాపకంబై పాశ్చాత్యపండితులచే గూడ వేనోళ్ళ గొనియాడబడుచున్నయది. ఇటులుండ నద్వైతానందతీర్థులను నొక్క సన్న్యాసులు శ్రీశంకరసిద్ధాంతము సరియైనది కాదని యొకక్రొత్తసిద్ధాంతము గల్పింప బూని కొన్నిగ్రంథముల వ్రాయగా నవి సరియగునవి కావని శ్రుతిస్మృతియుక్తిప్రదర్శన పూర్వకముగా యథాశక్తి వాని ఖండింపుచు శ్రీశాంకరసిద్ధాంత మనువదించుచు నొక చిన్నిగ్రంథము సంస్కృతమున వ్రాసితి.

దాని జూచి కల్యాణానందభారతీస్వాములవారనియు బాలస్వాములవారనియు బిలువబడు మఱియొకరు తమయందుండుమాత్సర్యాహంకారాదులు జనులకు వెల్లడి యగునట్లు లహంకారధ్వంసిని యను

పేరుతో నొక చిన్నగ్రంథము బ్రకటించిరి. ఈగ్రంథంబున సాధువులం బండితులను సత్కార్యంబుల మహనీయులగు శ్రీనారాయణతీర్థాది యతిసార్వభౌములం గూడ నిరంకుశంబుగా విచ్చలవిడి దిట్టిరి.

వానికి బ్రత్యుత్తరం బొసంగుటకు మేము జాలము. దానివారలన్యులు గాన నీవిషయమై వారికి వారిశిష్యులకును పదివేల వందనంబులాచరించుచున్నవారలము.

తా మద్వైతానందుల నూతనమతములో జేరక పోయినను నే వారిపై జేసినఖండనంబు లప్రతిషిద్ధంబులగుటం జేసి తమ కిష్టము లైనను, నే జేసినశ్రీశాంకరసిద్ధాంతానువాదంబు సరి యగునది కాదనియు, నే నజ్ఞానాదిదోష యుక్తుడననియు వ్రాసిరి.

శ్లో॥ ఆత్మానం యది నిందంతి నిందంతి స్వయ మేవ హి। శరీరం యది నిందంతి సహాయా స్తే పరస్పరం॥ అనుశ్లోకంబున జెప్పబడినరీతిచే ఆత్మను దూషించిరేని తమ్ము దామే దూషించుకొనిన ట్లగును మనకు గోష మేల శరీరముం దూషించిరేని మాకును సమ్మతమే యని బ్రహ్మవిదులు చెప్పినరీతిని వారు దూషించిరని మా కేమాత్రము తాపము లేదు.

గాని నాయనువాదముపై వీరలు చేసినయాక్షేపము లన్నియు నసంగతములు భాష్యగ్రంథంబుల జదువక బోవుటం జేసియో చదివిన నవి తెలియక యజ్ఞానవశంబుననో వ్రాసిరి. ఈయంశము భాష్యగ్రంథంబుల సమగ్రముంబుగా నభ్యసించిన విద్వాంసులు తమంతటనే వీరిగ్రంథము జూచుటతోడనే గ్రహింతురు. వేదాంతశాస్త్రమున బూర్ణ పరిచయము లేక నితరశాస్త్రజ్ఞానము గల మధ్యస్థులు వీరివ్రాతయందు నిజము కల దేమో యని భ్రమింతురు. నే నీస్వాములవారి యజ్ఞానము గనుపరచని యెడల నిట్టివారలకు వీరిమాటలవలన గలుగబోయెడి భ్రమంబు తొలగ నేరదు: గాన వాస్తవార్థము దెలుప దలంచితి.

౧ శ్రీవ్యాససూత్రంబుల కనేకులు భాష్యముల రచించిరి. అం దరును మహనీయులే. ఇటు లుండ నెవ్వరిభాష్యము వ్యాసులయభిప్రా యము ననుసరించు నని సంశయము జనులకు గలుగును. దీని బోనాడ నుపాయంబే గాన్పించ దని శంకించి తాము రచించిన ర౨ సూత్రముల పూర్ణమీమాంస యనుగ్రంధము శ్రీశాంకరభాష్యము ననుగ్రహించు ను, ఇతరభాష్యముల ననుగ్రహించదు, గాన శ్రీశంకరభాష్యమే వ్యా ససమ్మత మని వీరలు వ్రాసిరి.

చూడుడు, ఈబాలస్వాములవారికహంకార మెంత హెచ్చినదో దమయనుగ్రహమునకు శ్రీశంకరభాష్యము తద్ద్వారా శ్రీశంకరులును శాస్త్రులట చాలుచాలు వినినవారలకు గూడ దోషము వాటిల్లును శ క్తిలక్షణలచేత నర్థము స్ఫుటముగా నిర్ణయించెడి బ్రహ్మసూత్రము లకే విభిన్నార్థముల వ్రాసిన యాయాభాష్యకారులు వీరిసూత్రములకు గాని వీరి త్రికోణాది రేఖలకు గాని యర్థాంతరముల గల్పింప జాలరా కల్పింప గలరు. గాన కపిల కణభు గ్గౌత మాది మహర్షులు, తమతమ గ్రంధములం దద్వైతము ఖండించిరి. ఇయ్యద్వైత మెవ్వరిమతమై యుండనోపు నన వారికి నసులగు శ్రీవేదవ్యాసులే యద్వైతు లని పరిశేషన్యాయముచే నిర్ణయింప వచ్చు నని వ్యాసతాత్పర్యనిర్ణయ కారుడు వ్రాసినదియే నిజము, గాన వీరి పూర్ణమీమాంస నిష్ప్ర యోజన మని గురు తెరుంగునది.

౨ తత్త్వజ్ఞానముచేత నజ్ఞాన మెవ్వరికి బోవునో వారు జీవన్ముక్తు లు గాన వారికి జగత్తు బాధితమై తోచును ఎరి కట్టితత్త్వజ్ఞానము ల భించదో అట్టివార లజ్ఞులు. గాన వారికి జగంబబాధితమై తోచు నని సంస్కృతంబున భ్రమభంజనియందు నుడువ బడియె. ఆతత్త్వజ్ఞానము భేదజ్ఞానమా అభేదజ్ఞానమాయని యీ స్వాములవారు వికల్పించిరి.

శ్రీశంకరసిద్ధాంతము నుడువు నప్పుడు చెప్పబడు తత్త్వజ్ఞాన ము వారి కభిమత మగు జీవబ్రహ్మైక్యజ్ఞానమే యని సామాన్యజనులు

గూడ గ్రహింతురు. వీరి కీయంశము శోచనమునకు కారణము తేట పడదు.

3 బ్రహ్మవిదులకు మెలకువ పొందిన వారలకు గలలోనిపదార్థంబులంబోలె బాధితంబై జగంబు గనుపట్టునని భ్రమఘటజనియును మాగ్రంథమున వ్రాయబడియె మెలకువ పొందినవారలకు స్వప్నపదార్థంబులు గాన్పించవు. అట్లయినే బ్రహ్మవిదులకు జగంబు గనుపింపగూడదని వీరలు శంకించిరి,

మెలకువపొందినవారలకు విస్తారోషము పోయినందున స్వప్నపదార్థములు గానుపించవు. జీవన్ముక్తులకు ప్రారబ్ధకర్మబలముచే బాధితంబైనను జగంబు దర్పణాయున ముఖంబు లేదని బాధజ్ఞానమున్నను ప్రతిబింబము గోచరించునట్లేమను. బాధితత్వమే రెంటికి సమానధర్మమని సమాధానము చెప్పబడియె.

౪ జ్ఞానులకు ప్రారబ్ధకర్మమే యుండదని వీర లాక్షేపించిరి.

తస్య తావదేవ చిరం అను ఛాందోగ్యశ్రుతియందునను తద్భాష్యంబునను, భోగేనత్వితరే క్షపయిత్వా సంపద్యతే యను బ్రహ్మసూత్రతద్భాష్యంబులందునను జ్ఞానికి ప్రారబ్ధము కలదని చెప్పబడియె. కొన్ని గ్రంథములందు లేదని చెప్పినను సత్తుమహామికయందు జీవన్ముక్తునకు దేహాభిమాన ముండదని యావాక్యంబుల తాత్పర్యమనియు అవి యన్నియు జక్కగా జదివినవారలకుగాని యీయర్థము తేటపడదనియు సమాధానము చెప్పబడియె.

౫ బ్రహ్మలోకంబున స్రక్చందనాదిభోగంబు లుండవని వీరలు శంకించిరి. ఛాందోగ్యోపనిషత్తు ౮ ప్రపాఠకమున, శ్రు॥ సయదిగంధమాల్యలోకకామో భవతి - ఇత్యాదివాక్యములచే నిట్టిభోగంబులు బ్రహ్మలోకంబున గలవనిజెప్పబడియె. ఆగ్రంథంబుల జదివిన గాని యవి తెలియవని సమాధానము చెప్పబడియె.

౬. బ్రహ్మలోకంబునకు సగుణోపాసకులును, పంచాగ్నివిద్యావిదులగు గృహస్థులును, స్వాశ్రమధర్మనిరతులగు వానప్రస్థులు, అట్టి యతులును, అశ్వమేధయాజులగు గృహస్థులును బోయెదరు. వీరిలోన సగుణబ్రహ్మోపాసకులు దక్క దక్కినవారలందరు కల్పాంతరంబున బునరావృత్తిం జెందుదురు. సగుణోపాసకు లాకార్యబ్రహ్మముతో గూడ ముక్తులగుదు రని భ్రమభంజనియందు వక్కాణింపబడియె.

సగుణోపాసకులు దక్క నన్యులెవ్వరును బ్రహ్మలోకంబునకు బోరని కొన్ని సామాన్యంబులగు భాష్యవాక్యంబుల ననుసరించి వీరలు శంకించిరి.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తు పంచమ ప్రపాఠకంబున శ్రు॥ తద్య ఇత్థం విదుః యే చేమేఽరణ్యే శ్రద్ధాతప ఇత్యుపాసతే॥ ఇత్యాది శ్రుతిభాష్యంబున నీయర్థంబు లన్నియు విస్పష్టంబుగా జెప్పబడి యున్నయవి. ఇయ్యవి విశేష వచనంబులు. వీనితో సామాన్యవచనంబుల సంకోచింపనగును. బృహదారణ్యక పంచమాధ్యాయంబున, శ్రు॥ అథ హైనం భుజ్యుర్లాహ్యాయనిః॥ యను బ్రాహ్మణమున భాష్యంబులో తస్మాత్సర్వమేధాశ్వమేధాదీనాం బ్రహ్మత్వాదీని ఫలాని యని జెప్పబడి యున్నది. ఈయంశంబులు ఛాందోగ్య బృహదారణ్యక భాష్యంబుల గురుముఖంబున జదివిన విద్వాంసులకు గాని తెలియవు. అజ్ఞానవశంబున నాక్షేపించి రని సమాధానము చెప్పబడియె.

౭ ముక్తియందు ద్వైతుల కుపాసనాదులు సంభవించ నట్టుల ద్వైతసిద్ధాంతంబున ద్వైతంబు మరచి నప్పు డుపాసనాదులు సంభవించ వని భ్రమభంజనిలో వ్రాయబడియె.

ఆ వాక్యంబుల సరిగా నన్వయింప లేక విపరీతార్థముల శంకలు జేయగా నా వాక్యముల కర్థము గాక భ్రమ జెందితి రని నిరూపించుచు వాస్తవార్థము చెప్పబడియె.

౮ ద్వైతమిథ్యాత్వజ్ఞాన ముపాసనాప్రతిబంధకము కాదనుట కు సనకాది మహర్షులయొక్కయు శ్రీనారాయణతీర్థులయొక్కయు ఆ చారము ప్రమాణ మని భ్రమభంజనిలో వ్రాయబడియె.

శ్రీకృష్ణలీలాతరంగముల రచించిన నారాయణతీర్థులు నృత్య గీ త తాళ వాదనాది శూద్రధర్మముల నాచరించినందున స్వధర్మ ప్ర చ్యుతుడు. ఇట్టివాని సనకాదిమహర్షులతో బోల్చుట యుక్తము కా దని వీర లాక్షేపించిరి.

యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి ప్రాయశ్చిత్త కాండంబున యతిధర్మప్ర కరణంబున, శ్లో॥ వీణావాదనతత్త్వజ్ఞ శ్శ్రుతిజాతివిశారదః తాళజ్ఞ శ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గం నియచ్ఛతి ॥ గీతజ్ఞో యదియోగేన నాప్నోతి పరమం పదం । రుద్రస్యా నుచరో భూత్వా సహా తే నైవ మోదతే ॥ యనియతులు ముఖ్యముగా శ్రుతి జాతి తాళ జ్ఞానములు గలిగి వీణాది వాద్యవిశేషవాదనము నభ్యసించి పరమేశ్వరు భజింప వలయు నని జెప్పబడియున్నది. ఇటుల శ్రీభాగవతంబున ననేకవచనం బులు గలవు. నారద సదాశివ శ్రీకృష్ణ కుశ లవ భరతాదుల యా చారంబులు ప్రమాణంబులు. ఈధర్మంబుల గురుతెరింగి సగుణ నిర్గు ణ బ్రహ్మ సాక్షాత్కారములు గలిగి వర్తించి పరమేశు భజించిన శ్రీనారాయణతీర్థుల నధిక్షేపించుట పాపకార్యం బనియు, జీవనార్థక ము నటనాదికము నాశ్రయించుట శూద్రధర్మముగా జెప్పబడినగాని ఈయంశంబులు తెలియనందున వీర లాక్షేపించి రనియు సమాధానము వ్రాయబడియె.

౯ అనాదిమూలప్రకృత్యవఛిన్నము అథవా ప్రతిబింబితము స విశేషబ్రహ్మ మనియు, శుద్ధసత్త్వప్రధానమాయావచ్ఛిన్న మీశ్వరు డనియు, మలినసత్త్వప్రధానావిద్యావచ్ఛిన్నము జీవుడనియు భ్రమ భంజనియందు నుడువబడియె.

ఇట్టి విభాగమునకు ప్రమాణ మేమియు లేదని వీరలాక్షేపించిరి

పంచదశీ ప్రత్యక్తత్త్వవివేకంబున॥ శ్లో॥ చిదానంద మయబ్రహ్మ ప్రతిబింబసమన్వితా। తమోరజస్సత్వగుణా ప్రకృతి ర్ద్వివిధా చ సా ॥ యని గుణత్రయసామ్యావస్థారూప ప్రకృతి ప్రతిబింబితము, సవిశేషబ్రహ్మము, శుద్ధసత్త్వప్రధాన ప్రకృతి ప్రతిబింబిత మీశ్వరుడు మలినసత్త్వప్రధానా విద్యాప్రతిబింబితుడు జీవుడు అని చెప్పబడియె. అధర్వశిఖాద్యుపనిషత్తు లందేకైకగుణప్రధాన బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రుల కంటె గుణత్రయసామ్యావస్థారూప ప్రకృతి ప్రతిబింబితుడగు పరమశివుడు వర్ణింపబడియె నని సమాధానము నుడువబడియె. వీరి గ్రంథ సమాప్తిని దిట్టినతిట్టులకును, వీరిచే దిట్టించిన దంభాహంకారమాత్సర్యాది గుణంబులకు వీరలకు ననేకసహస్రవందనంబు లాచరించుచున్నాడను. వీరి గ్రంథములోని నిచయం భ్రమయా ఇత్యాది లింగవ్యత్యయంబులకును బునరుక్త్యాదులకు ననేక వందనంబులు.

నిజముదెలిపితి గాన నికవీరు నూరు ఖండనంబుల వ్రాసినను తిరుగా ఖండనము వ్రాయ దలంచలేదు.

శ్రీమదద్వైతానందతీర్థులవారును భ్రమభంజనిపై ఖండనాభాసంబు వ్రాసిరి. ఆగ్రంథము నే భ్రమభంజనిలో వ్రాసినట్టి యేయంశమును గూడ ఖండింపజాలదని చదువరులే గ్రహింపగలరు గాన దానిపై ఖండనము వ్రాయ బూనలేదు. సర్వశక్తులుగల పరమేశ్వ రాతఁడు సకలప్రాపంచిక సుఖంబుల విడనాడి విశుద్ధాత్మతత్త్వవిజ్ఞానముకై సన్న్యసించిన యీ యతీశ్వరులకు లాభపూజాఖ్యాతివాసనలును దంభ ద్వేషా సూయా హంకారాదులును లేకుండునట్లు కరుణించుగాత. ఇట్టియతీశ్వరులతో శాస్త్రసిద్ధాంతనిర్ణయార్థము వివాదమునొందినందునను, దురితంబుగలుగునేని యద్దానిని స్వధర్మానుష్ఠానప్రమాదంబువలన మాకు సంభవించెడి దురితంబులను దొలగించి వైరాగ్యబోధో పరతి నిష్ఠల నొసంగుగాత మని యప్పరమేశు బ్రార్థించుచున్నవాడను.

విశేషాంశముల దెలియఁగోరువారలు సంస్కృత గ్రంథమున జూడనగును.

ఇట్లు సుజనవశంవదుఁడు,
మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి సోమయాజి.

శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః.

శ్రీశంకరో విజయతే.

నత్వా శివం సర్వవిదం గురూనపి గరీయసః
రామకృష్ణాధ్వరీ విద్వాన్ కురుతే

బాలబోధినీమ్.

ఇహ ఖలు భవసాగరనిమగ్నాజ్జనోద్దిధీర్షయా భగవాన్ బాదరాయణ స్సకలోపనిషదర్థనిర్ణాయకం శారీరకమీమాంసాశాస్త్రం రచయామాస తస్య చాతిగంభీరార్థతయా ఉల్పాక్షరసూత్రప్రాయతయా చ ముముక్షుసురవగాహార్థతా మాకలయ్య కరుణాకర స్సర్వజ్ఞః కౌర్మ్యాదిపురాణాభివ్యంజితనిజావతారమహిమా శ్రీశంకరాచార్యగురువర్యో విస్పష్టార్థబోధక ముపక్రమాదిప్రమాణాధిగత శ్రుతితాత్పర్యానుగుణ మితిహాసపురాణాత్మకోపబృంహణానుమతం సత్సంప్రదాయానుగుణం సుమహాద్భాష్యం రచయాంచకార ఏవమేవ కాసాం చిత్సందిగ్ధార్థానాం శ్రుతీనాం భగవద్గీతానాం చ.

తత్ర శ్రీమదద్వైతానందనామభి ర్యతిభి శ్శ్రీశాంకరసిద్ధాంతవిరుద్ధతయా ప్రస్థానాంతరం నిర్మాయ నూతనసిద్ధాంతం ప్రదర్శ్య శాంకరసిద్ధాంతే దూషితే శ్రీశాంకరసిద్ధాంతోపపాదనపూర్వకం తన్మతఖండనం కృతం భ్రమభంజనీనామకే గ్రంథే.

ఎవంస్థితే బాలస్వామినామానః కే చిదహంకారధ్వంసినీనామకం స్వాహంకారప్రకాశనక్షమం కం చనాత్యల్పం నిబంధగ్రంథమభంజనీ ఖండనాభిప్రాయేణ నిబబంధుః.

తత్రచాంధ్రవాణ్యా సాధూనాం విదుషాం బ్రహ్మవిదాం విశేషతోమమ చ యాని నిందనాని కృతాని తైః కేవలం తదీయా ద్వేషాహంకారమాత్సర్యాదయో భివ్యజ్యంత ఇతి నైతత్సర్వముపపాదనాపేక్షమిత్యుపేక్షితం.

అద్వైతసిద్ధాంతోపపాదనప్రస్తావగతానాం మద్వచసాం యే దూషణాభాసాఉపపాదితాస్తవ్వైః తేషాం వేదాంతశాస్త్రానవబోధమావేదయంతి విదుషాం మందప్రజ్ఞానామనధీతవేదాంతశాస్త్రాణాంచైతే దూషణాభాసా స్సుసంగతా ఇతి భ్రమం జనయేయు రితి తద్భ్రమనివృత్తయే బాలానవబోధనిరాసాయ చాయ మల్పాక్షరో గ్రంథ ఆరభ్యతే.

౧ తత్రా దౌశారీరకసూత్రాణామతిగభీరార్థకతయా తదర్థావిష్కరణాయ శ్రీభగవత్పాద శ్రీకంఠా దయస్స్వస్వాభిప్రాయానురోధీని భాష్యాణి రచయాంబభూవుః తేచ సర్వే త త్తన్మతానుయాయిప్రదర్శితవచనావగతమాహాత్మ్యా మహాత్మాన ఏవేతి కస్యవాభాష్యం భగవద్బాదరాయణాశయానురోధి సచ్ఛ్రుత్యనుమత మితి విశయే స్వోపలబ్ధపూర్ణమీమాంసాదర్శనానురోధిత్వా చ్ఛాంకరం భాష్యమేవభగవద్బాదరాయణాశయానురోధీ తియదుక్తం తదసత్.

యదా శక్తిలక్షణాదిద్వారా విస్పష్టార్థబోధక బాదరాయణీయ సూత్రనిచయస్యైవ తత్తన్మతప్రవర్తకభాష్యకారాభిమతరీత్యా యోజనా సంభావితా తదా కిము వక్తవ్యం యథాకథంచిదుపపన్నానాం రేఖాణామర్థవిశేషద్యోతకత్వాభిధాయకస్య భవదభిమతస్యావిదర్శనస్య తత్తద్భాష్యకారాభిమతరీత్యా యోజనా సుతరా ముపప

ద్యతఇతి అతో భ.కి. తేపిలకను నే నగోగశాంతి ఽతిన్యాయేనత్వదీయదర్శ
నాభ్యుపగమేపి నపూర్వోక్తసంశయనిస్తారః నచైతద్దర్శనం నమదుప
లబ్ధమపితు మత్ప్రణీత మార్గానుదాశయవిరుద్ధత్వా ద్వైతవాదికృతా
యోజనాఽసంగతేతి వాచ్యం తవాల్పప్రజ్ఞతయా సంభావితప్రమాదవ
తయాచ త్వత్ప్రణీతసూత్రవిరుద్ధత్వేపి తత్తదీయభాష్యప్రామాణ్యస్య
దురపహ్నవత్వాత్ అతఃకతర ద్భాష్యం భగవద్బాదరాయణాశయా
నురోధీత్యత్ర కపిలకణభుగ్గౌతమాదిభిస్తత్సూత్రకారైః స్వస్వాభిమత
మతవ్యవస్థాపనాయా ద్వైతసిద్ధాంతస్య పూర్వపక్షతయా దూషితత్వా
త్తస్యాయం సిద్ధాంత స్స్యాదితివిశేషేసూత్రకారైః స్తత్సమకక్ష్యస్సై
వ కస్య చిత్సిద్ధాంతో దూష్యతఇతి తాదృశసూత్రకారో బాదరా
యణ ఏవేతి బాదరాయణస్యాద్వైతితయా సకలసూత్రకారసంప్రతిప
న్నత్వేన తదాశయానురోధ శ్రీశంకరభగవత్పాదానాం భాష్య మేక
మే వేతి నిర్ణేతుంశక్యమితి వ్యాసతాత్పర్య నిర్ణయకారప్రదర్శితైవ రీతి
స్సుసంగతే తినభవదీయత్రికోణప్రభృతి సూత్రసాహాయ్య మపేక్షితం.

తదేతత్తాత్పర్యానుగృహీతం సచ్ఛ్రీమచ్ఛాంకరబ్రహ్మసూత్రభా
ష్యమేవ శ్రుతిసమ్మతమితియదుచ్చోక్తం తదత్యంత ముపహాసాయ.

సహస్రకిరణసదృశస్య శ్రుతియుక్త్యనుభవైస్స్పష్టార్థబోధక
స్య శాంకరస్యాపిదర్శనస్యా నుగ్రాహకాపేక్షేతి తస్య ఖద్యోతప్రాయ
మపిస్ఫుటార్థబోధకం ద్విచత్వారింశత్సూత్రమిత మిద మవభాసక మ
నుగ్రాహక మితిచకథనం కథం సంగచ్ఛతే.

అహోబాలయతే దురహంకారవిలసితం యద్భాష్యకారా
నపి స్వానుగ్రాహ్యా న్మన్యతే జితం కలినా యదీదృశా అప్యనాఘ్రాత
పదవాక్యప్రమాణా రాగద్వేషదూషితాశయా స్సూత్రకారా స్సంవృ
త్తా భాష్యకారానుగ్రాహకాశ్చ నచ శ్రీచక్రాదియంత్రాణా మద్వైతసి
ద్ధాంతావద్యోతకత్వం తత్తన్మతప్రవర్తకైః ప్రవృత్తైర్వా నుమన్యతే
తథాసతి యంత్రాణాం పూజనీయతయా సంప్రతిపన్నత్వేన తదవద్యో

తితస్యా ద్వైతస్యైవ స్వసిద్ధాంతత్వసంభవేన మతవిప్రతిపత్తే శ్శేవాభావప్రసంగాదత్రో నకించిదేతత్.

౨ యస్య జీవస్య తత్త్వజ్ఞానేనావిద్యా నాపోదితా తస్యేశ్వరం స్వర్గనరకాదిభేదభిన్న మవ్యక్తకాలాకాశాదిసహితం జగ దబాధితం వర్తత ఇత్యభిహితం భ్రమభంజన్యాం శాంకరసిద్ధాంతానువాదే.

అత్రతత్త్వజ్ఞాన మీదృశమిత్యనభిధానాత్ తత్త్వజ్ఞానం భేదజ్ఞానం ఘటపటాదిజ్ఞానం వేత్యాదినా బహుధా వికల్ప్య తన్నిర్ణయకారణం నోపలభ్యత ఇతి యదుక్తం తదసత్ ఇదంతావద్దేవానాంప్రియః ప్రష్టవ్యః శాంకరసిద్ధాంతానువాదప్రయుక్త స్తత్త్వజ్ఞానశబ్దః కిం శ్రీశంకరభగవత్పాదాభిమతం బ్రహ్మాత్మైకత్వజ్ఞాన మఖండసాక్షాత్కారాత్మకం బ్రవీత్యాహోస్విచ్ఛ్రీకంఠాద్యభిమతం తద్భేదజ్ఞాన మితి. శాంకరమతానువాదప్రయుక్తస్య తత్త్వజ్ఞానశబ్దస్య శ్రీకంఠాద్యభిమత భేదజ్ఞాన మేవాత్ర తత్త్వజ్ఞానమిత్యభిహిత మితి శంకా బాలిశస్యాపి నజాయతే. అత శ్శంకరభగవత్పాదాభిహిత మేవజీవబ్రహ్మైక్యజ్ఞానం తత్త్వజ్ఞాన మితిప్రతిపద్యతే విద్వాన్ (తచ్చ సద్బ్రహ్మాత్మకిమిత్యాకాంక్షాయాం- తత్త్వమసి శ్వేతకేతో ఇతి కర్తృత్వభోక్తృత్వాదివిరహితం ప్రత్యగాత్మస్వరూప మేవసద్బ్రహ్మేత్యభిహితమితి) భ్రమభంజన్యామేవ జీవబ్రహ్మణో రభేదజ్ఞానమేవ తత్త్వజ్ఞాన మిత్యభిహితం అనువాదస్య సంగ్రహరూపత్వా దత్రతత్త్వజ్ఞాన మీదృశమిత్యనిరూపణేపి తత్సిద్ధాంతగ్రంథేషు తత్త్వజ్ఞానం యాదృశమితి ప్రతిపాదితం తాదృశమేవప్రతిపత్తవ్యం నతునిర్ణయకారణాసంభవః శాంకరమతానువాదత్వస్యైవ నిర్ణాయకత్వాత్ ఏవంస్థితే ఏతావన్మాత్రస్యాప్యభాన మజ్ఞాననిబంధన మేవ॥

3 శ్లో॥ అద్వైతే స్థైర్యమాపన్నే ద్వైతే ప్రశమతాం గతే పశ్యంతిస్వప్నవల్లోకం చతుర్థీం భూమికా మితా ఇతివాసిష్ఠశ్లోకః జీవన్ముక్తానా మయంప్రపంచో జాగ్రత్స్వప్నప్రపంచోయథా మిథ్యా

త్వేన నిశ్చీయతే ఏవంతత్త్వజ్ఞానబలాన్మిథ్యాత్వేననిశ్చీయత ఇత్యంశే
ప్రమాణతయా సంగృహీతో భ్రమభంజనన్యాం॥

అత్రజాగ్రత స్వప్నప్రపంచానవభాసన జీవన్ముక్తస్యాపి త
త్త్వజ్ఞానబాధితత్వా జ్జగన్నభాసతే. అతో బాధితత్వావభాస్యత్వయో
రేకాధికరణత్వం స్వప్నేపి నసంభవతీ త్యుక్తం॥

అత్ర బ్రూమః- జాగ్రత స్వప్నప్రపంచో మిథ్యాత్వేన నిశ్చీయ
తే. తద్బోధో మిథ్యాజ్ఞానస్య జాగ్రద్దశాయాం వినష్టత్వా న్నప్రత్యవభా
సతేచ జీవన్ముక్తస్య త్వయం ప్రపంచో మిథ్యాత్వేననిశ్చితోపి ప్రత్య
వభాసతఏవ తద్బోధో రవిద్యాయా ఆవరణాత్మనానివృత్తత్వేపి ప్రారబ్ధ
కర్మబలా ద్విక్షేపాత్మనాఽనువృత్తేః యథాదర్పణేముఖాభావజ్ఞానేపి
యావదుపాధి ప్రతిబింబావభాసో ఽనువర్తతే తద్వత్ జాగరూకాః పురు
షాః స్వప్నం యథామిథ్యాత్వేనపశ్యంతి తథా తత్త్వజ్ఞః ప్రతీతమపిజగ
న్మిథ్యాత్వేన పశ్యతీతి తదర్థః- అయమేవాస్యశ్లోకస్యార్థ ఇతి వాసిష్ఠప
రిశీలనశాలినాం పండితానాం సుజ్ఞేయోర్థః అతఏవ వాసిష్ఠసారకృద్భి
శ్రీశంకరసిద్ధాంతపారదృశ్వభి శ్రీవిద్యారణ్యగురుభి రద్వైతానందే మృ
జ్జ్ఞానే ఘటాదీనాం నివృత్తి ర్నదృష్టా- ఏవం బ్రహ్మజ్ఞానేన ప్రపంచస్యాపి
నివృత్తి ర్నసంభవతీతి చోదితే సమాహితం శ్లో॥ నివృత్తవేవ యస్మాత్తే
తత్సత్యత్వమతి ర్గతా ఈదృ క్ష్నవృత్తి రేవాత్ర బోధజా నత్వభాసన
మిత్యాదినా అతో ఉపరోక్షానుభూతౌ సూత్రభాష్యాదిషువా. యత్ర
యత్ర ప్రపంచశ్శూన్యతాంగత ఇతి స్వప్నప్రపంచవత్ప్రవిలీయత ఇతిచ
ప్రతిపాదితం- తత్ర సర్వత్ర మిథ్యాత్వేననిశ్చీయత ఇత్యేవార్థః- అన్య
థా తత్త్వసాక్షాత్కారోత్పత్తిక్షణఏవప్రపంచప్రతిభాసాభావే త్వత్ప్ర
దర్శితాపరోక్షానుభూతివచనానుసారేణ ప్రారబ్ధకర్మణ స్తత్క్షణఏవ నా
శేచ ఆచార్యాభావప్రసంగా దాచార్యవాన్పురుషోవేదే తిశ్రుతి ర్బాధి
తా స్యాత్. ఆచార్యవాన్ పురుషోవేదేతి శ్రుత్యర్థోపపాదనప్రస్తావే
ఛాందోగ్య షష్ఠప్రపాఠక చతుర్దశఖండ భాష్యే బ్రహ్మవిద స్తత్త్వజ్ఞ

నబాధితస్యాపి శిష్యశాస్త్రాదేఃప్రత్యవభాసే కంఠరవేణవర్ణితే బాధిత త్వావభాస్యత్వయో రేకాధికరణత్వం స్వప్నేపి నసంభవతీ తికథన మ నవబోధవిబంధనమేవ॥ శ్లో॥ నాప్రతీతి స్తయోర్బాధః కింతుమిథ్యాత్వ నిశ్చయః॥ ఇతిశ్రీవిద్యారణ్యగురుభి రేవోక్తత్వాదితి॥

౮ ప్రారబ్ధకర్మణశ్చావశ్యభోక్తవ్యత్వాదితిజీవన్ముక్తస్య ప్రారబ్ధకర్మోపభోగో వర్తతఇత్యుక్తం భ్రమభంజన్యాం-

తద్భ్రమవిలసిత మిత్యాక్షిప్తం అత్ర హేతుశ్చ ప్రదర్శితః॥ శ్లో॥ దేహస్యాపిప్రపంచత్వాత్ప్రారబ్ధావస్థితిఃకుతః॥ ఇత్యాదిశ్లోకేషు తత్త్వ జ్ఞానేసతి ప్రారబ్ధకర్మణోపి విలయప్రతిపాదనాత్ సమన్వయసూత్రభాష్యే జీవన్ముక్తస్యా శరీరత్వప్రతిపాదనాత్ కృతాత్యయాధికరణభాష్యే సమ్యగ్దర్శనా దశేషకర్మక్షయప్రతిపాదనాత్ గీతాభాష్యే సమ్యగ్దర్శనా దత్యంతమేవసంసారోపరమ ఇతిప్రతిపాదనాచ్చే త్యాదిః మృతే భర్తరి ద్వయోఃపత్న్యో ర్వైధవ్యాత్వ మేకస్యా స్సువాసినీత్వమి త్యభ్యుపగమ తుల్యతాపత్తిరితిచ.

అత్ర వదామః ఛాందోగ్య షష్ఠ ప్రపాఠక భాష్యే ఆచార్యవాన్పురుషోవేదే తిశ్రుతివ్యాఖ్యానే తస్య అస్యైవమాచార్యవతోముక్తావిద్యాభిమానస్య తావదేవ తావానేవ కాలః చిరం క్షేపః సదాత్మసంపత్తే రితివాక్యశేషః కియాన్కాలశ్చిరమితి ఉచ్యతే యావన్నవిమోక్ష్యే నవిముచ్యత ఇత్యేతత్ పురుషవ్యత్యయేన సామర్థ్యాత్ యేనకర్మణాశరీరమారబ్ధం తస్యోపభోగేనక్షయా ద్దేహపాతోయావది త్యర్థః అథ తదైవ సత్సంపత్స్యతఇతిపూర్వవత్ ఇతివ్యాఖ్యాయ ప్రారబ్ధకర్మణాంఫలభోగావశ్యంభావాభ్యుపగమే కర్మత్వసామాన్యాదితరేషామపికర్మణాం ఫలదానప్రసక్తౌ తత్తత్ఫలోపభోగార్థం శరీరాంతరోత్పత్తౌ పునఃకర్మాంతరసంభవా త్సంసారోనుపరతస్స్యాది త్యాశంక్య ప్రారబ్ధకర్మణః ప్రవృత్తఫలత్వా దవశ్యభోక్తవ్యత్వ మితీతరయో రప్రవృత్తఫలత్వా న్నాశ ఇత్యాదికం లక్ష్యముక్తేష్వాది దృష్టాంతప్ర

దర్శనపూర్వక మాచార్యవాన్పురుషో వేదేతి శ్రుత్యర్థాన్యథానుపపత్త్యా ఆచార్యాభావే ఉపదేష్టురభావా జ్ఞానాన్మోక్షాభావప్రసంగ ఇత్యాదియుక్తిభిశ్చ నిపుణతరముపపాదితం ॥

సూత్రభాష్యే ఫలాధ్యాయే ప్రథమపాదే అనారబ్ధకార్యే ఏవ తుపూర్వే తదవధే రితిసూత్రే తస్య తావదేవ చిరమిత్యధికరణాత్ప్రారబ్ధకర్మవ్యతిరిక్తే ఏవపుణ్యపాపే జ్ఞానాన్నశ్యత ఇత్యభిహితం. బాధితమపి తు మిథ్యాజ్ఞానం ద్విచంద్రజ్ఞానవత్కంచిత్కాల మనువర్తత ఏవ అపి చనైవాత్రవివదితవ్యం బ్రహ్మవిదా కంచిత్కాలం శరీరం ధ్రియతే నవా ధ్రియత ఇతి కథం హ్యేకస్య స్వహృదయప్రత్యయం బ్రహ్మవేదనం శరీరధారణం చాపరేణ ప్రతిక్షేప్తుం శక్యేతే త్యాదినా జీవన్ముక్తస్య ప్రారబ్ధకర్మానుభవే బాధితప్రపంచప్రత్యవభాసేచ స్వానుభవః ప్రదర్శితః భోగేనత్వితరే క్షపయిత్వాసంపద్యత ఇతిసూత్రే భోగేనైవ ప్రారబ్ధకర్మణః క్షయ ఇతి ప్రతిపాదితం భాష్యే. అనారబ్ధకార్యే ఏవేతిభోగేనత్వితి చసూత్రకారైరేవ కంఠరవేణ ప్రతిపాదనాద్భగవత్సూత్రకృతోఽయమేవాభిప్రాయ ఇతి స్ఫుటం జ్ఞాయతే ఏవంస్థితే క్షీయంతేచాస్యకర్మాణి జ్ఞానాగ్నిస్సర్వకర్మాణి ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిషు బహువచనాన్యుత్సర్గాపవాదన్యాయేన ప్రారబ్ధకర్మాతిరిక్తకర్మపరాణి. నహింస్యాత్సర్వాభూతానీత్యత్ర సర్వపద మగ్నిషోమీయం పశుమాలభేతేత్యపవాదశాస్త్రానురోధాద్విహితపశువ్యతిరిక్తవిషయ మితి సిద్ధాంతితం పూర్వతంత్రే. అశుద్ధమితిచేన్నశబ్దాదితిసూత్రేభాష్యే స్వేనాపిభాష్యకృతైవమేవాభిహితం స్థితేచైవము పరోక్షానుభూతిశ్లోకా స్సతతసమాధినిష్ఠస్య ప్రారబ్ధకర్మోపస్థాపితోఽపిదేహా స్సమాధిబలాన్నప్రతిభాసత ఇతిభూమికాభేదప్రదర్శనపరో వ్యాఖ్యేయః అజ్ఞానిజనబోధార్థం ప్రారబ్ధంవక్తి వై శ్రుతిరితి తత్రైవోక్తం అజ్ఞానిజనబోధార్థమేవ కిల శారీరకమారబ్ధం అస్యానర్థహేతోః ప్రహాణాయాత్మైకత్వవిద్యాప్రతిపత్తయే సర్వేవేదాంతా ఆరభ్యంత ఇతికిలాధ్యాసభాష్యే ప్రతిపాదితం అజ్ఞానిన ఏవవయం అస్మదీత్యాఽస్త్యేవప్రారబ్ధం కర్మ విదుషః విదుషాంతునః

రోధోనచోత్ప త్తిరితి శ్రుతిః బ్రహ్మాత్మకత్వశ్రుతిరిత్యాదిభిరితి తద్ద్రష్టాన్తా స్తు ఏతేచవిద్వాంసః ప్రపంచప్రత్యవభాసహానాయాస్సతతసమాధినిష్ఠా యానుద్దిశ్య. శ్లో॥ దేహంచనశ్వరమవస్థితముత్థితంవాసిద్ధో నపశ్యతియ తోధ్యగమత్స్వరూపం దైవాదుపేత మథదైవవశాదపేతం వాసోయ థాపరికృతంమదిరామదాంధ ఇత్యాదినా శ్రీభాగవతేభిహితం ఏతే బ్ర హ్మావిద్వరా ఇత్యాఖ్యాయంతే బ్రహ్మావిదాంతుబాధితప్రపంచప్రత్యవ భాసనంప్రారబ్ధకర్మోపభోగస్త్వావర్జనీయః ఏతాదృశావేవమహాంతోలో కోపకారిణ ఆచార్యాఇత్యాది స్మృత్రసంప్రదాయవిదాం సుజ్ఞేయోర్థః. సిద్ధంజీవన్ముక్తిస్వరూపం శరీరత్రయమిత్యాదికంజీవన్ముక్తస్యశరీరతాదాత్మ్యా భిమానదార్ఢ్యాభావం ప్రతిపాదయతి నతుశరీరప్రతిభాసాభావం ప్రార బ్ధకర్మాభావంవా సమ్యగ్దర్శనాదత్యంతమేవసంసారోపరమ ఇతివచనం తత్త్వజ్ఞస్యప్రారబ్ధాతిరిక్తకర్మోపభోగాభావం పునరావృత్తిరహితంకై వల్యం చప్రతిపాదయతి నతువిదుషః ప్రారబ్ధకర్మాభావం ఉదాహృత ప్రమాణానా మనన్యథాసిద్ధత్వాత్.

మృతే భర్తరి తిస్త్రీణాం వైధవ్యమేవ ద్వేమృతే ఏకా విశం తు శ్లేష తితిదృష్టాంతసంభవాత్ విద్యమానస్యాపి ప్రారబ్ధకర్మణో వా సనాఽనాధాయకత్వా త్తత్త్వజ్ఞానబాధితత్వాచ్చ విధవాదృష్టాంత ఇ త్యాదిక మూహనీయం ఆచార్యవాన్పురుషోవేదే తిశ్రుతిసిద్ధార్థే యుక్తి విరోధప్రదర్శన స్యానుచితత్వాచ్చ స్థితేచైవం స్వస్యాజ్ఞత్వ మన్యత్రా రోప్య ఖండనవిలేఖన ముచిత మనుచితం వేతి సుధియా విభావ యంతు.

౫ కేనచిదమానుషేణ పురుషేణత ల్లోకాధిపతిసవిధంనీయ మానా స్తదనుగృహీతా స్తదనుజ్ఞానమాసాదిత స్వచ్ఛందనాదిభోగభాజ స్తేనసహాఽత ల్లోకవిలయంవిహారంతీత్యు క్తంప్రథమభంజన్యాంశ్రీశాంకర సిద్ధాంతానువాదప్రస్తావే అస్యాయమర్థః అర్చిరాదిమార్గేణ గచ్ఛన్నా విద్యుల్లోక మాతివాహికైర్నీత స్తతో బ్రహ్మలోకాదాగతేన కేన చి

సమానపురుషేణ హిరణ్యగర్భసవిధం నీయమాన స్తదనుజ్ఞయా క్రతత్యాన్భోగాననుభవ న్నాతల్లోకవిలయం తిష్ఠతీతి.

అత్రైవంశంకితం తత్ర కార్యబ్రహ్మలోకే స్రక్చందనాదిస్థూలవిషయాణాం సత్వే తేషామనుదినంతల్లోకాధిపతినా కార్యబ్రహ్మణా సమాసాదితత్వే చకింప్రమాణ మితిరాగిప్రష్టవ్యఇతి.

అత్రోచ్యతే అత్ర బ్రహ్మలోకే స్థూలవిషయాస్సంతీతి అనుదినం సమాసాదితాభవంతీత్యుక్తమిత్యుక్తం ఇద మనుక్తోపాలంభన మవివేకనిబంధనం సహిస్థూలా ఇతి అనుదిన మతినోక్తే స్తత్ర విద్యతే.

బ్రహ్మలోకంగతస్య స్రక్చందనాద్యుపభోగా స్సంతీ త్యత్ర దహరవిద్యావాక్యశేషే సయదిపితృలోకకామోభవతి సంకల్పాదేవాస్యపితరస్సము త్తిష్ఠంతీ త్యాదినా అథయదిగంధమాల్యలోకకామోభవతి సంకల్పాదేవాస్యగంధమాల్యేసము త్తిష్ఠతః అథయదన్నపానలోకకామోభవతి అథయదిగీతవాదిత్రలోకకామోభవతి అథయదిస్త్రీలోకకామోభవతి సంకల్పాదేవాస్యస్త్రియస్సము త్తిష్ఠంతి తేనస్త్రీలోకేనసంపన్నో మహీయత ఇతిఛాందోగ్యశ్రుతిరేవమానం అత్ర స్రక్చందనవనితాద్యుపభోగస్య సంకల్పనిర్వర్త్యస్య వర్ణనాత్- స్రక్చందనాదీనాంస్థూలత్వస్యా స్మాభిరప్యభ్యుపగమాత్- సంకల్పాదేవ తుతచ్ఛ్రుతేరితిసూత్రే సంకల్పబలాదేవచైషాంయావత్ప్రయోజనం స్థైర్యోపపత్తిరితి బ్రహ్మలోకంగతస్య స్రక్చందనాద్యుపభోగ స్సూత్రభాష్యకారాభ్యాం కంఠతోఽపర్ణిత ఇతి నతదసంభావితత్వశంకావకాశః- బ్రాహ్మలౌకికభోగానాం తదనుజ్ఞాసమాసాదితత్వే భోగమాత్రసామ్యలింగాచ్చేతిసూత్రోదాహృతా॥ శ్రు॥ తమాహాపోవై ఖలుమీయంతే లోకోసావితి కౌషీతకిబ్రాహ్మణోపనిషన్మానం తత్ర హి పర్యంకబ్రహ్మవిద్యాయాం తంబ్రహ్మహా కోసీ త్యాదినా తల్లోకాధిపతినా సాకం ప్రశ్నోత్తరప్రదర్శనపూర్వకం కేనానందరతింప్రజాతిమి త్యుపస్థేనేతి కేనేత్యా ఇతి పాదాభ్యా మితి కేన ధియోవిజ్ఞాతవ్యం కామానితి ప్రజ్ఞ

యేతి ప్రబ్రూయా త్తమా హాబో వై ఖలుమీయంత ఇత్యాదినా బ్ర హ్మలోకే సర్వేంద్రియవ్యాపారప్రదర్శనపూర్వకం - బ్రాహ్మలౌకిక కామానాం తమాహేత్యాదినా తల్లోకాధిపత్యనుజ్ఞాసమాసాదితత్వ ముపవర్ణితం- నచా హో వై ఖలుమీయంతఇతికథనా దమృతపానమా త్రవివ తదనుజ్ఞాపేక్షేతి వాచ్యం తస్యోపలక్షణత్వాత్ అన్యథా భోగ పుష్కలత్వానాప త్తేః మహానారాయణోపనిషదిచ తదనుజ్ఞాత శ్చైప ర్యుపరిగత్యే త్యాదినా ప్రతిపదం తదనుజ్ఞాపేక్షా దర్శితేతి నాత్రవివా దావకాశో విదుషాం అన్యథా తల్లోకాధిపతిపారతంత్ర్యాభావే స్వసం కల్పవశాన్నిరవగ్రహైశ్వర్యప్రాప్తిప్రసక్తౌ స్వసంకల్పవశా జ్జగత్సృ ష్ట్యాదిసామర్థ్యమపి స్యాదితి భోగమాత్రసామ్యలింగాచ్చేతి సూత్రం భ జ్యేత - అతో ఽకామేనాపిబ్రాహ్మలౌకికానామైరంమదీయసర ఉపభో గోపలక్షితానాం భోగానాం తల్లోకాధిపత్యనుజ్ఞాసమాసాదితత్వ మంగీ కరణీయ మితినాత్రవివాదో నిర్మత్సరాణాం విదుషాం నహి కాకేభ్యో దధిరక్ష్యతా మితివాక్యే దధ్యుపఘాతుకజంతుమాత్రోపలక్షకత్వ మ సంప్రతిపన్నం ఏవం కేషాంచిద్భోగానాం తదనుజ్ఞాసమాసాదిత్వావగ తౌ తదతిరిక్తానామపి తత్సజాతీయానాం వినాప్రబలంబాధకప్రమాణం తదనుజ్ఞాసమాసాదితత్వం సంప్రతిపన్న మేవేతి విభావనీయం-

తదేతద్వర్ణనస్యా ర్థవాదమాత్రత్వా త్కర్మజడానాం ప్ర రోచనార్థాయే త్యల మితియదు క్తం తదసత్ - భూతార్థవాద ప్రామాణ్యస్య దేవతాధికరణే భాష్యకారైరేవ వ్యుత్పాదితత్వాత్ క్ర ముము క్తిదర్శనాస్యాప్యేవమేవోపపద్యంతఇతి కంఠరవేణ క్రమము క్తి ప్రతిపాదకవాక్యానాం స్వార్థేప్రామాణ్యస్యో పపాదితత్వాత్ అతః కర్మజడానాం ప్రరోచనాయే త్యుక్తి రజ్ఞాననిబంధనా॥

యచ్చ బ్రహ్మసత్రాదిదూషణం కృతం తత్సాధుకార్యవిద్వేష నిబంధన మితి నాత్రప్రతివ క్తవ్యం కించిత్ ;

౬ యేతుపున ర్బ్రహ్మోపాసకాః కర్మాంతరేణ బ్రహ్మలో కంగతా స్తేపునస్సంసార మావర్తంతే ఇమంమానవమావర్తంనా

వక్త్రంతఇతిశ్రుతా విమ ఖితి ఖదస్యారస్యాదిత్యుక్తం ప్రథమఖండజన్యాం।

తత్ర అబ్రహ్మోపాసకా ఇత్యత్ర కిమబ్రహ్మణ ఉపాసకా ఇతి బ్రహ్మోపాసకభిన్నా ఇతివేతి వికల్ప్య యే యే దూషణాభాసా అభిహితా స్తేసర్వేపి భాష్యానధ్యయనిబంధనా భాష్యార్థానవబోధనిబంధనావా।

తథాహి అబ్రహ్మణ స్సవిశేషబ్రహ్మభిన్నస్య పంచాగ్న్యాదేరుపాసకాః తేపి తద్యఇత్థంవిదు రితిశ్రుతిప్రామాణ్యా ద్బ్రహ్మలోకం గచ్ఛంతి బ్రహ్మోపాసకభిన్నా అప్యేతే భవంతి బ్రహ్మోపాసకభిన్నాశ్శ్రద్ధాతపోనుష్ఠాయినోపి యేచేఽమేఽరణ్యే శ్రద్ధా తప ఇత్యుపాసత ఇతిశ్రుతిప్రామాణ్యా ద్బ్రహ్మలోకం గచ్ఛంతీ త్యుభయథాప్యుపపత్తేః కాఽనుపపత్తిః పంచాగ్నివిద్యయా శ్రద్ధాతపోఽనుష్ఠానేనా శ్వమేధాద్యనుష్ఠానేనచ యే బ్రహ్మలోకంగతా స్తేషాంతత్త్వజ్ఞాననియమాభావాత్కల్పాంతరే పునరావృత్తిరపి ఇమంమానవమావర్తంనావర్తంతే తేషామిహా రపునరావృత్తిరితి శ్రుతిసిద్ధైవ అత్రపంచాగ్నివిద్యావిదాం శ్రద్ధాతపోనుష్ఠాయినాం చ బ్రహ్మోపాసకభిన్నానా మర్చిరాదిమార్గేణ బ్రహ్మలోకప్రాప్తి స్తేషా మబ్రహ్మోపాసకత్వా త్కల్పాంతరే పునరావృత్తి శ్చ ఛాందోగ్య పంచమప్రపాఠక గతాయా స్తద్యఇత్థం విదు రితిశ్రుతే ర్వ్యాఖ్యానావసరే భాష్యకృద్భి ర్వ్యస్పష్ట మభిహితా అశ్వమేధయాజినాం బ్రహ్మలోకప్రాప్తి రుత్తరత్రా వేద్యతే- అత్ర చాస్మాభి స్సమాధాతవ్యం నకిమప్యస్తి సర్వోప్యయమర్థో భాష్యకృద్భిరేవ నిరూపితఇతి భాష్యం ప్రదర్శ్యతే ఛాందోగ్యే పంచమ ప్రపాఠక గతం భాష్యం ॥

తత్ తత్ర లోకంప్రత్యుత్థితానా మధికృతానాం గృహమేధినాం యే ఇత్థం యథోక్తం పంచాగ్నిదర్శనం ద్యులోకాద్యగ్నిభ్యో వయంక్రమేణ జాతాఅగ్నిస్వరూపాః పంచాగ్న్యాత్మానః ఇత్యేవం విదుః జానీయుః కథమవగమ్యతే ఇత్థంవిదురితి గృహస్థావహోచ్యంతే నాన్యఇ

తి - గృహస్థానాం యేత్వనేవంవిదుః కేవలేష్టాపూర్తదత్తపరా స్తే
ధూమాదినాచంద్రంగచ్ఛంతీతి వక్ష్యతి - యే చారణ్యోపలక్షితా వై
ఖానసాః పరివ్రాజకాశ్చ శ్రద్ధా తప ఇత్యుపాసతే తేషాం చేత్థంవిద్భి
స్సహార్చిరాదినా గమనం వక్ష్యతి పారిశేష్యా దగ్నిహోత్రాహుతిసం
బంధాచ్చ గృహస్థా ఏవ గృహ్యంతే ఇత్థంవిదురితి నను బ్రహ్మచారిణో
ప్యగృహీతా గ్రామశ్రుత్యాఽరణ్యశ్రుత్యాఽనుపలక్షితాశ్చ విద్యం
తే కథం పారిశేష్యసిద్ధిః నైషదోషః పురాణస్మృతిప్రామాణ్యాత్ ఊ
ర్ధ్వరేతసాం నైష్ఠిక బ్రహ్మచారిణా ముత్తరేణార్యమ్ణః పంథాః ప్రసిద్ధః
అత స్తేప్యరణ్యవాసిభిస్సహ గమిష్యంతి ఉపకుర్వాణకాస్తు స్వాధ్యా
యగ్రహణార్థా ఇతిన విశేషనిర్దేశార్హాః ననూర్ధ్వరేతస్త్వం చే దుత్తర
మార్గప్రతిపత్తికారణం పురాణస్మృతిప్రామాణ్యా దిష్యతే - ఇత్థం
విత్త్వమనర్థకం ప్రాప్తం న గృహస్థప్రత్యర్థవత్త్వాత్ యేగృహస్థా
అనిత్థంవిదః తేషాం స్వభావతో దక్షిణో ధూమాదిః పంథాః ప్రసిద్ధః
తేషాం యేఇత్థం విదుః సగుణం వా అన్యద్బ్రహ్మ విదుః అథ యదుచై
వాస్మిన్ శవ్యం కుర్వంతి యదుచ నార్చిష మేవాభిసంవిశంతీతిలింగాత్ ఉ
త్తరేణ తేగచ్ఛంతి ననూర్ధ్వరేతసాం గృహస్థానాంచ సమానే ఆశ్ర
మిత్వే ఊర్ధ్వరేతసామేవోత్తరేణ పథా గమనం న గృహస్థానామితి
నయుక్తం అగ్నిహోత్రాదివైదికకర్మబాహుళ్యేచ సతి నైషదోషః అ
పూతాహి తే శత్రుమిత్రసంయోగనిమిత్తౌ హి తేషాం రాగద్వేషౌ తథా
ధర్మాధర్మౌ హింసానుగ్రహనిమిత్తౌ హింసాఽనృతమాయాఽబ్రహ్మచ
ర్యాదిచ బహ్వశుద్ధికారణ మపరిహార్యం తేషాం అతోఽపూతాః
అపూతత్వాన్నోత్తరేణ పథాగమనం హింసానృతమాయాఽబ్రహ్మచ
ర్యాదిపరిహారాచ్చ శుద్ధాత్మనో హితశత్రుమిత్రరాగద్వేషాదిపరిహా
రా ద్విరజసః- తేషాం యుక్త ఉత్తరః పంథాః తథాచ పౌరాణికాః- యే
ప్రజామీషిరే ధీరా స్తే శ్మశానాని భేజిరే యేప్రజాంనేషిరే ధీరా
స్తేఽమృతత్వం హి భేజిరే ఇత్యాహుః. ఇత్థంవిదాంగృహస్థానామరణ్య
వాసినాంచ సమానమార్గత్వే అమృతత్వేచ ఫలే సతి అరణ్యవాసి
నాం విద్యానర్థక్యం ప్రాప్తం తథాచ శ్రుతి విరోధః నతత్రదక్షిణాయం

తి నావిద్వాంసస్తపస్విన ఇతి సఏనమవిదితో నభునక్తీతి చ విరుద్ధం న ఆభూతసంప్లవస్థావస్యా మృతత్వేన వివక్షితత్వాత్ - తత్రైవోక్తం పౌరాణికైః ఆభూతసంప్లవస్థాన మమృతత్వం హి భాష్యత ఇతి. యచ్చాత్యంతిక మమృతత్వం తదపేక్షయా నతత్రదక్షిణాయంతి సఏనమవిదితో నభునక్తీత్యాద్యా శ్రుతయ ఇత్యతో నవిరోధః - నచపునరావర్తంతఇతి ఇమంమానవమావర్తం నావర్తంతఇతి శ్రుతివిరోధ ఇతిచేన్న ఇమం మానవ మితి విశేషణాత్ తేషా మిహ నపునరావృత్తి రస్తీతిచ - యది హ్యేకాంతేనైవ నావర్తేరన్ ఇమం మానవం ఇహేతిచ విశేషణ మనర్థకం స్యాత్ - ఇమమిహే త్యాకృతిమాత్ర ముచ్యత ఇతిచేన్న అనావృత్తిశబ్దేనైవ నిత్యానావృత్త్యర్థస్య ప్రతీతత్వాదాకృతికల్పనాఽనర్థకా అత ఇమమి హే తిచవిశేషణార్థవత్వాయ అన్యత్రా వృత్తిః కల్పనీయా అతః పంచాగ్నివిదో గృహస్థా యే యే చేమేఽరణ్యే వానప్రస్థాః పరివ్రాజకాశ్చ సహనైష్ఠికబ్రహ్మచారిభిః శ్రద్ధా తప ఇత్యేన మాద్యుపాసతే శ్రద్ధధానా స్తపస్విన శ్చేత్యర్థః ఉపాసనశబ్ద స్తాత్పర్యార్థః ఇష్టాపూర్తే దత్త మిత్యుపాసత ఇతి యద్వత్ శ్రుత్యంతరాత్ యేచ సత్యం బ్రహ్మ హిరణ్యగర్భాఖ్య ముపాసతే తే సర్వే అర్చిషం అర్చిరభిమానినీం దేవతా మభిసంభవంతి ప్రతిపద్యంతే ఇత్యాది॥

అస్మిన్భాష్యే పంచాగ్నివిదాం గృహస్థానాం నైష్ఠికబ్రహ్మచారిణాం వానప్రస్థానాం యతీనాం చోర్ధ్వరేతసా మాశ్రమధర్మమాత్రపరిపాలనశాలినా మనుపాసకానా మర్చిరాదిమార్గేణ బ్రహ్మలోకప్రాప్తి రభిహితా శ్రుత్యుపపత్తిప్రదర్శనపురస్సరం. ఇమంమానవమితి తేషా మిహే తిచశ్రుతిషు ఇమ మిహే తి పదస్వారస్యమనురుధ్య తేషాం తత్త్వజ్ఞాననియమాభావా త్కల్పాంతరే పునరావృత్తి రుపవర్ణితా హింసా నృతమాయావర్జనాదిరూపేణ నివృత్తిధర్మాత్మకేన కర్మాంతరేణ బ్రహ్మలోకంగతానాం. సగుణోపాసకానాంతు బ్రహ్మణాసహ విదేహకైవల్యప్రాప్తేః పునరావృత్తిర్నాస్తీతి నతత్రదక్షిణాయంతినావిద్వాం

న స్త్యపునరావృత్తి రితి వచనమవిదితోవచన శక్తి రితి చ శ్రుతీనాం వ్యవస్థా కల్పితా. స్థితే చైవం ముఖమస్తీతి వక్తవ్యం కుంతీపుత్రో వినాయక ఇతి వత్స్వతంత్రపూరణా యాజ్ఞజనవ్యామోహనాయ చోత్సర్గన్యాయేన ప్రవృత్తాని భాష్యవాక్యాని విలిఖ్య నిర్మాదాతుం యః ఖండనాభాసోఽభిహిత స్స సర్వోఽపి విద్వదుపహాసఫలో మూర్ఖజనరంజనమాత్రసారోఽవ్యుత్పన్నతానిబంధన ఇతి నాత్ర ప్రతివక్తవ్యం విదుషా-

ఇమ మితిపదస్వారస్యానురోధే క్లిష్టకల్పనాప్రసక్తిరితి శ్రుతహాని రశ్రుతకల్పనాప్రసంగ ఇతిచ యే దోషా ఉద్ఘాటితా స్తే న మా ముపనిబధ్నంతి- శ్రీభగవత్పాదమతానువాదకత్వాత్- శ్రీభగవత్పాదై శ్చేమ మితి పదస్వారస్యాత్కల్పాంతరేఽ బ్రహ్మోపాసకానా మావృత్తి రస్తీతి ప్రదర్శితభాష్యే ప్రతిపాదనాత్-

శ్రీశంకరభగవత్పాదానాం భాష్యం ప్రమాణమితి వదన్నయం తద్భాష్యప్రతిపాదితా నర్థాం స్తత్సిద్ధాం చ దూషయితుం ప్రవృత్త ఇత్యహో బాలయతేః పూర్వాపరపరామర్శవికలతా తదయంబాల స్స్థవిరమనుయాత శ్రీశాంకరసిద్ధాంతదూషణాత్మకే దుష్కార్యే ఇతి మహానపరాధః-

వస్తుతస్తు పంచాగ్నివిద్యావిదాం గృహస్థానాం వానప్రస్థానాం పరివ్రాజకానాంచ స్వాశ్రమధర్మమాత్రనిరతానాం పునరావృత్తిః తేషామేవ సగుణోపాసకానాం నపునరావృత్తిరితి సమ్యగ్వ్యవస్థాసంపాదకతయా ఇమ మిహేతిపదయో స్స్వారస్యసంభవే తదనవభాసో వ్యామోహైకనిబంధన ఏవేతి సంతోష్టవ్యం-

అథాశ్వమేధయాజినాం బ్రహ్మలోకప్రాప్తౌ భాష్యకారసమ్మతి శ్రుతిసమ్మతిశ్చ ప్రదర్శ్యతే॥

తథాహి బృహదారణ్యకే పంచమప్రపాఠకే అథ హైనంభుజ్యుర్లాహ్యాయనిః పప్రచ్ఛేత్యాదౌ భాష్యం తస్మాత్సాభిసంధీనాం నిత్యా

నాం కర్మణాం సర్వమేధాశ్వమేధాదీనాంచ బ్రహ్మత్వాదీని ఫలానీతి బ్రహ్మత్వమేవాశ్వమేధఫల మిత్యుక్తం కైవకథా బ్రహ్మలోకప్రాప్తే రశ్వమేధఫలత్వే. తత్రైవ మృత్యు శ్చాశనాయా లక్షణో బుద్ధ్యాత్మా సమష్టిః ప్రథమజో వాయుస్సూత్రం సత్యం హిరణ్యగర్భ ఇతిభాష్యేవాయు ర్హిరణ్యగర్భ ఇతి శబ్దా వత్ర పర్యాయావిత్యుక్తం త్తరత్ర వాయురాత్మని ధత్వాతత్రాగమయ ద్యత్రాశ్వమేధయాజినో ఉభవన్నిత్యేవ మిదవై సవాయుమేవప్రశశగంసేతి వాయుశబ్దాభిధేయ హిరణ్యగర్భ ప్రాప్తి రశ్వమేధయాజినా మభిహితా తథాచ కర్మాంతరేణా శ్వమేధేన తద్యాజినో బ్రహ్మలోకం గచ్ఛంతీతి భాష్యకృత్సమ్మతోర్థః సఏవాస్మాభి రనూదితః తత్సిద్ధాంతాపరిజ్ఞానా ద్దూషణం కృతం- ఏతత్సర్వ మభిసంధాయైవ శ్రీరామానందమునిభీ రత్నప్రభాయామనావృత్త్యధికరణే యద్యపి తేషామిహానపునరావృత్తిరిమం మానవ మితిచశ్రుతిష్వి హేహ మితిచ విశేషణా దస్మిన్కల్పే బ్రహ్మలోకంగతానాం కల్పాంతరే ఆవృత్తి ర్భాతి తథాపీ శ్వరోపాస్తిం వినా పంచాగ్నివిద్యాశ్వమేధ దృఢబ్రహ్మచర్యా దిసాధనై ర్యేగతాస్తేషాం తత్త్వజ్ఞాన నియమాభావా దావృత్తి స్స్యాత్ యేతు దహరాదీశ్వరోపాస్త్యా గతా స్తేషాం సగుణవిద్యాఫలత్వేపి నిరవగ్రహేశ్వరానుగ్రహాలబ్ధాత్మజ్ఞానా న్ముక్తి రితినియమఇత్యభిప్రేత్యాహేతి సిద్ధాంత సంగ్రహః ప్రతిపాదిత ఇతి ప్రామాణికా విదాంకుర్వంతు.

౮ ద్వైతప్రతిభాసాభావేతు యత్ర త్వస్యసర్వమాత్మైవాభూత్తత్కేన కం పశ్యేదితి శ్రుతే రీశ్వరోపాసనాదీనాం ప్రసక్తిరేవ నాస్తి యథాద్వైతినాం ముక్తావుపాసనాద్యనుష్ఠానప్రసక్తి ర్నాస్తితద్వదిత్యుక్తం భ్రమభంజన్యాం.

అత్ర కించ సంగృహీతస్యార్థస్యాంతే సగుణోపాసనాయాం ద్వైతమిథ్యాత్వప్రతిపాదకశాస్త్రస్యావిరోధిత్వే యాజినా యదుక్తం తదత్ర కించిత్ప్రతివక్తవ్యం తద్యథోక్తం యాజినా యథా ద్వైతినాం ముక్తావుపాసనాద్యనుష్ఠానప్రసక్తిర్నాస్తి తద్వత్ ద్వైతమిథ్యా

త్వప్రతిపాదకశాస్త్రవిచార స్తన్మననాదికం వా సగుణోపాసనాదికో
ఽ త్రేతి ప్రాచాం సనకాదీనా మర్వాచీనానాం శ్రీనారాయణతీర్థాదీ
నాం శ్రీకృష్ణాదిభక్తాగ్రేసరాణా మాచార ఏవ పరమం ప్రమాణ మి
త్యాదిక ఇతి భ్రమభంజనీ స్థమనూద్య ద్వైతినాం ముక్తావుపాసనాద్య
నుష్ఠానాభావస్య నారాయణతీర్థాదీనాం సగుణోపాసనా ప్రవృత్తేశ్చ
కథం రూపమానోపమేయభావః తమః ప్రకాశవ ద్విరుద్ధస్వభావ
యోః ప్రవృత్తినివృత్త్యో రుపమానోపమేయభావో జన్మశతేనాపి ని
రూపయితుం నశక్యత ఇత్యాక్షేపో దత్తః తదిదమనవబోధవిలాసినీకిలి
కించితం.

ద్వైతప్రతిభాసాభావే ఉపాసనానుష్ఠానం నాస్త్యద్వైతినాం
ద్వైతినాం ముక్తావుపాసనాద్యనుష్ఠానం నాస్తీతి నివృత్త్యో రేవోప
మానోపమేయభావో దత్తః తదననబుధ్య యథేత్యాదిగ్రంథం పూ
ర్వాన్విత ముత్తరత్రా నుకృష్య దూషణాభిధాన మవ్యుత్పన్నతాని
బంధనం. భిక్షాభవం మహామోహపాతకస్యయద్బలాదీదృశా నూ
త్రధారతాయా అప్యనధికారిణ స్సూత్రకారా స్సంవృత్తాః.

ఠ కించ కః పునరయం నారాయణతీర్థః యస్సనకాదిభిస్సహ
సమానపదే స్థాపితః బహుళ స్తరంగనామక గీత విశేష ప్రణేతా భ
వేత్ యద్యేవంస్యా త్తేనా పౌరుషేయతయా నిర్దుష్టాయా శ్రుతేర
ప్రమాణతా యజ్వనః ప్రకటీభవేత్. తద్యథా ఏకజాతేర యంధర్మో
నృత్తగీతాదికం నృపే తిశిష్టశాసనా దితిబహు నిందిత్వా నృత్తగీతా
ద్యలంకృత స్యైకజాతిధర్మవిశిష్టస్య స్వధర్మప్రచ్యుతస్య ద్విజస్య నా
రాయణతీర్థస్య సనకాదిభి స్సమానస్కంధత్వం ప్రతిపాదయతో రా
మకృష్ణయజ్వనః కథం వేదాప్రామాణ్యకతానభవే దితి శ్రోత్రియావి
భావయం త్విత్యాహు రజ్ఞా... తా న్విబోధయామః.

యతిధర్మస్యా వ్యపరిజ్ఞానా దేవై తాదృశీ సాధుజననిందనాది
దోష వివశతా ప్రాప్తేతి. తథాహి యాజ్ఞవల్క్య స్మృతౌ ప్రాయశ్చి
త్త కాండే॥

శ్లో॥ సర్వభూతహితశ్శాంత స్త్రిదండీ సకమండలుః । ఏకారా
మః పరివ్రజ్య భిక్షార్థీ గ్రామ మావిశేత్॥ అప్రమత్తశ్చరేద్భైక్షం
సాయాహ్నే నాభిలక్షితః । రహితే భిక్షుకైర్గ్రామే యాత్రామాత్ర
మలోలుపః॥ యతి పాత్రాణి మృద్వేణు దార్వలాబు మయానివ। స
లిలైః శుద్ధిరేతేషాం గోవాలైశ్చావఘర్షణం॥ సన్నిరుధ్యేంద్రియగ్రా
మం రాగద్వేషౌ ప్రహాయచ భయం హృత్వాచ భూతానా మమృతీ
భవతి ద్విజః కర్తవ్యా శయశుద్ధిస్తు భిక్షుకేణ విశేషత ఇత్యా దివా
బహూన్ ధర్మా నభిధాయ న్నైరాగ్యోత్పత్త్యర్థం గర్భవాసాదిదుఃఖ మభి
వర్ణ్య అనంతరం యథావిధానేన పరః సామగాన మవిచ్యుతం సావధా
న స్తదభ్యాసా త్పరంబ్రహ్మా ధిగచ్ఛతి అపరాంతక ముల్లోప్యం మద్ర
కం ప్రకరీం తథా ఔవేణకం సరోబిందు ముత్తరం గీతకానిచ ఋగ్గా
థా పాణికా దక్షవిహితా బ్రహ్మగీతికా గేయ మేత త్తదభ్యాస కరణా
ద్బ్రహ్మసంజ్ఞితం॥ వీణావాదన తత్త్వజ్ఞ శ్రుతి జాతి విశారదః తాలజ్ఞ
శ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గం నియచ్ఛతి॥ గీతజ్ఞో యది యోగేన నా
ప్నోతి పరమం పదం రుద్రస్యానుచరో భూత్వా సహ తేనైవ మోద
తే॥ ఇతి యతీనాం సామగానం లౌకికం చ భగవత్కీర్తనపర్యవసితం
గానం వీణావాదన శ్రుతి తాళవాదనాదికం చ కర్తవ్యతయా విధత్తే
భగవాన్ యోగీశ్వరో యాజ్ఞవల్క్యః మహానుభావో విజ్ఞానభిక్షుశ్చ
మితాక్షరాయాం. శ్లో॥ మనుః విధూమే సన్నముసలే వ్యంగారే భుక్త
వజ్జనే వృత్తే శరావసంపాతే నిత్యం భిక్షాం యతిశ్చరేత్॥ ఏకకాలం
చరేద్భిక్షాం ప్రసజ్జేన్నతువిస్తరే భైక్షప్రసక్తోపి యతి ర్విషయేష్వపి
షజ్జతి తథాసంవర్తః అష్టాభిక్షా స్సమాదాయ సమునిస్సప్త పంచవా
అద్భిః ప్రక్షాళ్య తాన్సర్వా స్తతోశ్నీయా చ్చ వాగ్యతః ఇత్యాది
స్మృత్యంతరోదాహరణపూర్వకం యతిధర్మా నభిదధాన ఆహ॥ కించవీ
ణేతి భరతాది ముని ప్రణీత వీణావాదన తత్త్వవేదీ శ్రూయత ఇతి
శ్రుతిర్ద్వావింశతివిధా స్వరేషు జాతయ స్తు షడ్జాదయ స్సప్త
శుద్ధా స్సంకరజాతయ స్త్వేకాదశే త్యేవ మష్టాదశవిధా స్తాసువిశా
రదః ప్రవీణః తాల ఇతిగీతప్రమాణం కథ్యతే తత్స్వరూపజ్ఞ శ్చేతద

సువిద్ధబ్రహ్మోపాసకతయా కాలాదిభంగభయా చ్చిత్తవృత్తే రత్యుగ్రతాయా స్సుకరత్వాదల్పాయాసే నైవముక్తిపథం నియచ్ఛతి ప్రాప్నోతి ఇత్యాహ ॥

శ్రీభాగవతే చైకాదశ స్కంధే నవకవ్యుపాఖ్యానే కవిః ॥

శ్లో॥ శృణ్వన్సుభద్రాణిరథాంగపాణే ర్జన్మాని కర్మాణి చయాని లోకే । గీతాని నామాని తదర్థకాని గాయ న్విలజ్జో విచరే దసంగః॥ ఏవంవ్రతస్స్వప్రియనామకీర్త్యా జాతానురాగో ద్రుతచిత్త ఉచ్చైః హసత్యథో రోదితి రౌతి గాయత్యున్మాదవ న్నృత్యతిలోకబాహ్య ఇత్యాదినా భక్తిప్రకర్షవతాం కీర్తనంగానంనటనంచానుజానాతిభగవానార్షభఃకవిః॥

శ్రేయస్సృతింభక్తిముదస్య తేవిభోః క్లిశ్యంతియే కేవలబోధలబ్ధయే తేషామసౌ క్లేశల ఏవ శిష్యతే నాన్య ద్యథాస్థూలతుషావఘాతినా మిత్యభక్తాన్నిందతి భగవాన్ శుకః ఎవంస్థితేసకలశిష్టజనసంప్రతిపన్నస్య శ్రీకృష్ణసాక్షాత్కారవత్త్వేన లోకవిదితస్య మహాపండితచూడామణేర్గాఢబ్రహ్మానందస్యాపి గురుతయా సమ్మతస్య సకలధర్మవిదస్తరంగప్రణేతు శ్రీనారాయణతీర్థ యతీంద్రస్యాపి చరితముపహాసన్నయం నారదాదీన్ మహానటం శివం వేణుగానవినోదినం శ్రీకృష్ణం భరతమునిం సరస్వతీంచ వినిందత్యేవేతి భగవ ద్భాగవత దూషకోఽపూర్వోఽయం యతి స్స్వయంపత న్నన్యానపి స్వానుయాయినః పాతయతీత్యత్ర నకోపిసందేహావసరో ధర్మశాస్త్రవిదాం.

అయంచశ్రీనారాయణతీర్థః శ్రీగాఢబ్రహ్మానందస్యగురురితి॥ శ్రీనారాయణతీర్థానాం గురూణాం చరణస్మృతిః భూయాన్మేసాధికేష్టానామనిష్టానాంచబాధికేతి లఘుచంద్రికా గ్రంథారంభప్రయుక్తధ్యానశ్లోకేన గ్రంథసమాప్తిప్రయుక్తేన శ్లో॥ శ్రీనారాయణతీర్థానాం మట్యాశ్రీపారమీయుషాం చరణౌ శరణీకృత్య తీర్ణ స్సారస్వతార్ణవఇతిశ్లోకేన. ఉభయోరపి శ్రీకృష్ణభక్తాగ్రేసరత్వేన లోకప్రసిద్ధ్యాచ నిశ్చీయతే॥

అస్య చమహాపండితత్వ మద్వైతనిష్ఠతాచ॥ అద్వయమఖండిత

మశకమకరాదిర్యాదితరంగ పరిశీలనశాలినాం విదుషాం [illegible]
మితినాత్రవక్తవ్య మవశిష్యతే-

ఏకజాతేరయంధర్మ ఇతితు జీవనార్థం నృత్తగీతాదిసమాశ్రయ
ణ విషయమితి నకోపి విరోధః. ఏవంపరశ్శతాని భక్తానాంగీతవటనా
ద్యనుజ్ఞానాని వర్తంతే గ్రంథవిస్తరభీత్యా యథానురూపోబలిరితిన్యా
యేనచ నలిఖితాని-

అపిచయదేవద్వేబ్రహ్మసత్రంవినిందత్యయం తదసంగతం-

శ్లో॥ స్వాయంభువబ్రహ్మసత్రంజనలోకేఽభవత్పురేతి శ్రీభాగవ
తేఽభివర్ణితమేవబ్రహ్మతత్త్వవిచారప్రధానం బ్రహ్మసత్రం - విశేష
తశ్చకలౌ॥ శ్రీభాగవతే ఏకాదశస్కంధేపంచమాధ్యాయే॥ శ్లో॥ కలాకృ
ష్ణం త్విషాకృష్ణం సాంగోపాంగం సపార్షదం యజ్ఞైస్సంకీర్తనప్రాయై
ర్యజంతిహి సుమేధసఇతి సంకీర్తనప్రాయై ర్బ్రహ్మసత్రసప్తాహాదిభి శ్రీ
కృష్ణస్యారాధనం సుమేధసాంకర్తవ్యతయా ప్రతిపాదయతి భగవాన్
కరభాజనః- ఏవం స్థితే దుర్మేధసాం తదనభిమతం చేదస్తు కోలోక
మారాధయితుం సమర్థః ప్రమాణసిద్ధ మర్థం యాథాశక్త్యసుతిష్ఠంతః
కృతార్థా భవేమేతిసాధూనాంవి నిశ్చయః

౯. ఇహఖలుసత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మేత్యాదిశ్రుతిశతప్రకా
శిత మద్వితీయం బ్రహ్మనాదినిధనమానంద ఘనంముక్తప్రాప్యంవిరాజ
తే తదేవానాదిమూలప్రకృత్యవచ్ఛిన్నంసవిశేషం బ్రహ్మేతిగీయతేమూ
లప్రకృతి గతసత్త్వాంశాధిక్యే శుద్ధసత్త్వప్రధాన మాయాత్మక ప్రకృత్య
వచ్ఛిన్నమీశ్వర ఇతి వ్యవహ్రియతే- మలినసత్త్వ ప్రధానావిద్యావ
చ్ఛిన్నం జీవభావే నావతిష్ఠతఇత్యుక్తంప్రథమభంజన్యాంఅత్రమూలప్ర
కృత్యవచ్ఛిన్నంసవిశేషంబ్రహ్మేతి మాయావచ్ఛిన్న మీశ్వర ఇతిచవిభా
గో నసంగచ్ఛతే చిచ్చాతుర్విధ్య ప్రక్రియాయా స్సాంప్రదాయికై ర
నంగీకారాదితిదూషణం కృతం తదజ్ఞానానిబంధనమేవ.

చిదానందమయబ్రహ్మప్రతిబింబసమన్వితా తమోరజస్సత్త్వగుణా ప్రకృతిర్ద్వివిధా చ సేతి శ్రీవిద్యారణ్యగురుభిః మాయాబింబో వశీకృత్య తాం స్యాత్సర్వజ్ఞ ఈశ్వర ఇతి ప్రతిపాదితా న్మాయాప్రతిబింబరూపా దీశ్వరాత్ అవిద్యావశగ స్త్వన్య ఇతి ప్రతిపాదితా దవిద్యాప్రతిబింబరూపా జ్జీవాచ్చ విలక్షణస్య తమోరజస్సత్త్వగుణవిశిష్టప్రకృతిప్రతిబింబస్య సవిశేషబ్రహ్మణోఽభిధానాత్ అన్యథాయది తాదృశప్రతిబింబస్వరూపవివక్షాఽనాభవిష్యత్ చిదానందమయబ్రహ్మ ప్రతిబింబ సమన్వితేత్యేవనావక్ష్యత్ తదేవమూలప్రకృతి ప్రతిబింబితం సవిశేషం బ్రహ్మేత్యభిహితమ్మయా క్వచిదేతాదృశంవిభాగ మపరిగణయ్యచిత్రైవిధ్యప్రక్రియై వాంగీక్రియతే యథాం తఃకరణస్యద్విత్వ త్రైవిధ్య చాతుర్విధ్యా దికంయథాయథం వృత్త్యంతర్భావా నంతర్భావ వివక్షయా వ్యవహ్రియతేతద్వత్- అతఏవశుద్ధసత్త్వ ప్రధాన మాయోపాధికేభ్యో వ్యవహారాయ తత్తద్గుణా నుపాదదద్భ్యో బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రేభ్యో గుణమూర్తిభ్యోఽధికః గుణత్రయ సామ్యావస్థా రూపప్రకృతి ప్రతిబింబితసవిశేషబ్రహ్మరూప స్సర్వేశ్వరఃపరమశివఃప్రతిపాద్యత అథర్వశిఖాద్యుపనిషత్సు- తద్యథా॥ సర్వమిదం బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రా స్తే సంప్రసూయంతే కారణంతు ధ్యేయః సర్వైశ్వర్య సంపన్న స్సర్వేశ్వరశ్శంభురాకాశమధ్యే ఇతి తథాచేశ్వరాపేక్షయాసవిశేషబ్రహ్మణోఽన్యత్వనిరూపణం సప్రమాణమేవ శ్రీవిద్యారణ్యగురుభిరపిప్రత్యక్తత్త్వవివేకోపక్రమ ఏవై తదభిహితమితి నమన్మాత్ర పర్యవసాయినీఽయం నిందేతి విభావనీయం.

అంతే చాశ్లీలాది దోష దూషితాని రాగద్వేషాది నిబంధనాని యానివాక్యాని లిఖితాని తాని తుచ్ఛానీ త్యుపేక్షితాని-

శ్రీశాంకరసిద్ధాంతవిరుద్ధే ప్రస్థానాంతరే కలివశా త్కేన చిత్ప్రవర్తితేయథాశక్తిసిద్ధాంతోపపాదనపూర్వక మాధునికమప్రామాణికం మతం ఖండనీయమితి శాంతహృదయతయైవ భ్రమభంజనీ రచితా స్థితే చైవం స్వయమపి తాదృశం కల్పితం పంథాన మనంగీకుర్వ న్నసూయామాత్సర్యాది గ్రస్తతయా మదుక్త మత్యర్థ మపహాసానర్హ

ప్రౌఢిగ్రచ్ఛన్యాయేన స్వయమపి తన్మతఖండనంకుర్వన్నివా భివయా పూర్వాపరపరామర్శవికలతయా భగవత్పాద సిద్ధాంత సిద్ధానవ్యక్తా న్వినిందన్నయం సన్న్యాసీ స్వప్రణీత గ్రంథారంభ ద్వితీయశ్లోకే దంభాచారమిషేణ వంచితజనం భోగైక చింతాతుర మిత్యస్మిన్ స్వనిష్ఠతయా ప్రతిపాదితా నవగుణానే వాభివ్యంజయామాస. అహ మేవ పండిత ఇతి నమమాభిమానః సంతి మహాంతః పరస్సహస్రా గు ణాగుణవివేచనచణాః పండితాః ఏతదీయాస్తు శంకా అనవబోధనిబంధ నా భ్రమైకనిబంధనావే త్యావేద్యతే మందాధికారిణాం భ్రమవ్యుదా సాయ అంతేచ సమాప్తం ప్రథమాహ్నిక మిత్యుక్తం ఇదమేక మే వాలం స్వాహంకారా వేదనాయ సాధుజన విద్వేష ప్రకటనాయచ ఇ తః పరమపి చేదాహ్నికం నవమాష్టకప్రాయం భవితు మర్హతి తదల మాహ్నిక నిర్మాణ వ్యసనితయా. తదేతేభ్యో వినింద కేభ్య స్తత్కృత సాధుజన నిందాభ్య స్తదీయాహంకారానూయాది గుణగణేభ్య స్తత్ప యుక్తేభ్యో. నిచ యం. భ్రమయా. ప్రాప్తిత్వం ఇత్యాది లింగవిపర్యాసే శ్శబ్దార్థదోషేభ్యశ్చ కుర్మహే నమాంసి భూయాంసి సుదూరతో ఉస్మ త్పరివర్జనాయ- తదితః పరం శతకృత్వః ఖండన విలేఖనేపి. తాన్యపి స్థాలీపులాక న్యాయేనై తాదృశా న్యేవేతి నపునః ఖండనవిలేఖనాయో త్సహామహే-

గృహస్థాః ఖలువయం కుటుంబభరణవ్యగ్రత యోత్తమాశ్రమ గౌరవేణచ సన్న్యాసి వినిందనాయా లబ్ధావకాశాః-

సన్న్యాసినః ఖలు తే- పరవినిందనాయ సుపర్యాప్తావకాశ ఇతి వినిందంతు- పరం త్వేవ మహంకారాద్యావేశేన పరదూషణ మనుచి తం- విశేషతో యతీనాం- కింకుర్వంతి తే. దేవసందూషితాశయ త్వాత్- అతఏవోక్తం భగవద్భి ర్వార్తికకారైః॥ శ్లో॥ ప్రమాదినో బహిశ్చిత్తాః పిశునాః కలహోత్సుకాః. సన్న్యాసినో ఒపిదృశ్యంతే దేవ సందూషితాశయాఇతి-

యద్యపి ప్రమాదినో యతయః ప్రబోధ్యంతే శిష్యైః యథా ఉమరుకదేహప్రవిష్టో భగవాన్ శ్రీశంకర స్తచ్ఛిష్యైః పద్మపాదాదిభిః

యతయో తే ఋష స్వ్వష్టా ప్రవర్తయంతి- ఇదం త్వస్మాదృశం యతిత్వా నాం చ ద్వితవిజ్ఞాపయితృానపి ద్విష్యంతీతి-

త దే తేషామపి యతీనాం శమదమాదిసంపత్తిం దంభాహం కారాసూయాదిరాహిత్యంచ ప్రసాదయతు భగవాౕ సర్వజ్ఞః కరుణా కర శ్శంకరఇతి తమేవపరశివం ప్రార్థయామః॥

తదేతాదృశైర్యతిభి స్సహాద్వైతసిద్ధాంతవినిశ్చయాయ కృతే నాపి శాస్త్రార్థేన తదీయగుణానువాదేనచ యదిస్యాద్దోష స్తం - స్వధ ర్మానుష్ఠానప్రమాదకృతం దేశకాలాననుకూలత్వప్రయుక్తం చాస్మదీ యం దోషం తన్మూలభూతామవిద్యాంచోన్మూల్య కృతకృత్యతా మా పాదయతు భగవాౕ పరమేశ్వరఇతి తమేవ నాథయామః-

యే కేచి త్సంతిచే దత్రాపి శబ్దార్థదోషా స్తాన్సంశోధ్య మండయంతు మహాపురుషపరిగృహీత మద్వైతసిద్ధాంత మితి నిర్మత్స రా న్సహృదో ఉభ్యర్థయే- శ్రీమదద్వైతానందతీర్థైరపి భ్రమభం జన్యాః ఖండనాభాసో రచితః- సచమత్ప్రతిపాదితా నర్థా న్మాత్రయా పి విఖండయితుం నాలమితి పాఠకాఏవ జానంతీతి. నతత్ఖండనా యో ద్యమః కృతః-

తదనేనా ద్వైతసిద్ధాంతోపపాదనాత్మకేన గ్రంథేన ప్రీయతాం కరుణాకర శ్శంకర ఇతి శివం-

శ్లో॥ సర్వతంత్రస్వతంత్రాణాం గురుణాం కరుణాబలాత్ యజ్వ నా రామకృష్ణేన రచితా బాలబోధినీ

యేభ్యో మహాశయేభ్యోహం తత్త్వద్విజ్ఞాన మాప్తవాౕ తాం స్సర్వాౕ సద్గురూ న్భక్త్యా ప్రణమామి ముహుర్ముహుః॥

కలిసమయేపంచసహస్రా ధిక షోడశ సమామితే చలితే రా క్షస కార్తీక కృష్ణైకాదశ్యాం విరచితో నిబంధోఽయం

ఇతిశ్రీకృష్ణాతట విరాజమాన విజయవాటికా పురనివాసి
విద్వత్సోమయాజి మల్లాదిరామకృష్ణ విరచితా
బాలబోధినీ సమాప్తా

10719